

hanem okulást keres benne, az első sorban bizonyára e kiállítás *rendszerességét és áttekinthetőségét* veszi figyelembe, és ebben, úgy vélem, elértük azt, a mit a komoly cél érdekében el akartunk érni. Főcélunk mindig az volt, hogy a középiskola ismertetésével, a gyűjtemények egybeállításával, az egyes iskoláktól beküldött dolgok kiállításával egymást tájékoztatva, magának a középiskolai oktatásügynek tegyünk szolgálatot.

DR. BEKE MANÓ.

IRODALOM.

A nemzeti elem gymnasiumaink tantervében és utasításaiban.

Pædagogiai tanulmány, írta: *Waldapfel János*. Különlennyomat a Budapesti Szemléből. 32 l.

Nagy hiánya tanügyi irodalmunknak, hogy gymnasiumi tantervünkkel és az Utasításokkal nem foglalkozik eléggé. Követjük az Utasításokat tanításunkban meg a tankönyvek szerkesztésében, és így lassan-lassan létrejön egy rajtok alapuló tanügyi traditio. Érezzük az Utasítások hasznát, a becses segítséget, melyet nyújtanak, de nem hatolunk eléggé szellemökbe. Hiányzanak oly nagyobb szabású pædagogiai tanulmányok, melyek megvilágítják az Utasítások theoretikus alapjait, s kimutatnák helyöket a nevelésügy irodalmában és történetében, de még az egyes tantárgyakra vonatkozó módszeres Utasítások sincsenek ily szempontokból feldolgozva. Pedig csak ha összevetjük tantervünket és Utasításainkat azzal, a mit más népek e téren birnak, s azzal, a mit a jelenlegi pædagogiai irodalom nyújt, akkor fogjuk csak kellően megbecsülni, mily nagy kincsset birunk bennök. Örömmel üdvözöljük azért e tanulmányt, mely az Utasításokat abból a szempontból világítja meg, mikép szólal meg bennök a nemzeti szellem, mily helyet juttatnak az oktatás nemzeti elemének.

E tanulmány három szempontból vizsgálja tantervünk nemzeti anyagát: először, tényleg mennyit vett föl a tanterv a nemzeti anyagból, másodsor, mennyire van tekintettel a nemzeti anyagra a nem-nemzeti (idegen nemzetű vagy nemzetközi) anyagnál, és végül, mily viszonyba tudja helyezni a nemzetit a nem-nemzetihez. A hol pedig a tanterv általánosabb hangzású tételeinek részletesebb interpretatiójára lesz szükség, ott szemmel tartja a tanárképző intézet gyakorló gymnasiumának praxisát.

Mindenek előtt a nyelvek és irodalmak tantervét vizsgálja, első sorban a magyarét. Tantervünkben a magyar nyelv és irodalom óraszámra nézve a második helyet foglalja el, azonkívül nem szabad felednünk, hogy a magyar nyelvet szolgálja közvetlenül valamennyi egyéb

tárgy is. A magyarra való fordítás nemcsak a szöveg megértetésének czéljára, hanem a magyar nyelvbéli ügyesség és stiláris készség elébbvitelére is szolgál. Hasonlókép a nyelvtani, stilisztikai, retorikai, poetikai elméleti oktatás a magyar nyelvi oktatás szolgálatába szegődtetnek. «A magyar nyelvi oktatás kapcsolata a többi tanszakokkal» című fejezet pedig utasítást nyújt arra, miként válhatik a gymnasium a tanulmányok minden terén a nemzeti stílus előkészítő iskolájává.

Ezután áttér a szerző tantervünk tulajdonképi magyar irodalmi részére, mely elejétől végig a magyar nemzet lelke és a magyar nemzet története megismertetésének van szentelve. Irodalmi oktatásunk végig vezeti az ifjúságot a nemzeti élet legjelentősebb phasisain, egyesítve a mennyire lehet, a történeti fontosságra és tartalomra vonatkozó szempontot azzal, mely a forma művészi tökéletességét tekinti, betetőzi pedig a VII.-ben a poetika, a VIII.-ban az irodalomtörténet fonálán való áttekintése. Osztályról-osztályra fejtegeti azután, hogy a magyar irodalmi oktatás miért vett fel egyes idegen nyelvből való fordításokat és hogy a görög-pótló magyar irodalmi tanítását, mint azt a görög-pótló alkalmazásával való vita is kitüntette, tulajdonkép közössé kellene tenni a nem pótlók számára is. Az összeállított tények eléggé tánuszkodnak a tantervnek a nemzeti elemben való gazdagsága mellett a magyar irodalmi oktatás terén.

De a nemzeti elem folytonos szemmel tartásáról tesznek tanúságot az idegen nyelveknek és irodalmaknak tantervei is. Azon classikus írót kell olvasni, kiknek befolyása «különösen nemzeti irodalmunk alakulásában nyilvánvaló»: Livius, Vergilius, Cicero, Horatius. A görögben is a tanterv Homerost tette a tanítás középpontjává, az egyetlen görög író, a ki kimutathatólag közvetlen hatással volt irodalmunkra. Legnagyobb óvatossággal és körültekintéssel kellett érvényesíteni a nemzeti szempontot a német nyelvi tanításban; törekedni kellett, hogy e nyelvet lehetőleg megfoszszák német nemzeti, esetleg csábító jellegétől, úgy szerepeltetve, mint egyrészt az ókori, továbbá a tőlünk távolabb eső újkori világ közvetítőjét, másrészt mint a nemzeti jelleget kevésbbé felmutató tudományok vehiculumát, lehetőleg kevés részt juttatva neki, mint nemzeti remekek teremőjének. Szépen mutatja ki a tanulmány, hogy uralkodik a magyar nemzeti elemre való tekintet mind a német nyelvtani tanításon, mind az olvasmányokon is.

Összes irodalmi oktatásunkban hathatósan lüktet a nemzeti genius és gondosan távol van tartva minden nemzetietlen vagy épen nemzetellenes elem.

Történelmi oktatásunkat némelyek azzal a váddal illették, hogy kevés benne a nemzeti elem, csak a III.- és VIII.-ban fordul elő a magyar történet. Ez nem áll. Az irodalmi oktatás az I.-től a VI.-ikig bőséges és részletes korszakokat nyújt a magyar nemzet történeti életéből, a IV.—VI.

osztályok világtörténeti oktatása, nemcsak hogy megkívánja a magyar történettel való egybevetést, hanem elég tág teret nyújt a nemzeti történetnek is. A VII. osztály politikai földrajzában is megvan a helye Magyarország legújabb történetének. Az összes történeti oktatás eredményei a VIII-ban saját nemzetünk fejlődésének megértetésére használatnak fel.

A magyar föld ismertetésével nemcsak egy osztálya foglalkozik a gymnasiumnak, mint sokan panaszozzák, hanem az I. III. IV. V. VI. VII. osztály. A philosophiai propædeutikában megkívánják az Utasítások, hogy a pszichologiai elmélkedés a magyar nyelvben, közmondásokban és iskolai olvasmányban kínálkozó adatokat méltassa. Még a matematikai tanításban is van alkalmunk nemzeti anyag közvetítésére. Történeti, geographiai, földmívelési, kereskedelmi, adózási tárgyi körök számbeli anyagát lehet feldolgozni; például szolgál erre a gyakorló gymnasium praxisa.

Egyedül a physikai oktatás, a mint természetes is, nem tartalmazhat speciális nemzeti elemet.

Nem ajánlhatom eléggé kartársaim figyelmébe e derék tanulmányt, melynek tartalmát röviden vázolni igyekeztem. Több az, mint a tanterv nemzeti tanyanyagának összeállítása, a minek azt szerzője mondja; világot vet a tanterv szellemére és annak helyes megértését és méltatását hathatósan előmozdítja, és ebben látom legfőbb érdemét.

DR. MÁLNAI MIHÁLY.

Magyar Költészetten. Irta *Greguss Ágost.* Átdolgozta és olvasókönyvvel ellátta *Dr. Csengeri János.* Első rész, verstan. Budapest, 1896. Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8-r. 336 lap. Ara 1 frt 60 kr.

A könyv; amelyről e sorokban szólni akarunk, bizonyára egyike lesz a folyó évben megjelent tankönyvek legérdekesebbjeinek, mert címlapján olyan két névvel találkozunk, a melyek biztosítékot nyújtanak a könyv kiválóságára nézve. A vaskos kötetben Greguss költészettanának csak első része, a verstan látott napvilágot, kibővítve az iskolai használatnál nélkülözhetetlen olvasókönyvvel. Magában foglalja a gymnasium V., vagy a reáliskola VI. osztályára szánt tananyag egy részét, a költői olvasmányok alapján rendszerbe foglalt verselméletet.

A mint bármely tantárgy módszeres eljárása megkívánja, hogy az elméleti összefoglalást az inductio útján nyert anyag összegyűjtése előzze meg, úgy kétszeresen szükséges a módszernek alkalmazása a verselmélet tanulásánál, a mikor ott számtalan új fogalommal kell a növendékeknek megismerkedni, a mi természetesen nem történhetik egyszerre, hanem csak évek során át fokozatonként. Épen azért előzi meg a verstan rendszeres tanulását már a III. és IV. osztályban az